

Säljande uttryck

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Säljande uttryck ger intrycket av att ett särskilt livsmedel har bättre kvalitet än andra. Sådana påståenden behöver förklaras för att de inte ska vilseleda konsumenten. Här kan du läsa mer om vad som gäller.

Allmänt om säljande uttryck

Om ett säljande uttryck används måste den som är ansvarig för livsmedelsinformationen kunna motivera användningen av uttrycket. Exempelvis på vilket sätt livsmedlets kvalitet är högre än den hos jämförbara produkter. Se artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

Livsmedelsverket avråder från att använda säljande uttryck om de inte förklaras i märkningen. Om förklaring saknas finns en risk att konsumenten blir vilseledd. Det ska därför i direkt anslutning till det säljande uttrycket finnas en relevant förklaring som motiverar och förklarar vad som avses.

Nedan följer exempel på säljande uttryck som kan anses vara vilseledande om uttrycken inte förklaras.

Exempel på säljande uttryck

- Traditionell/klassisk
- Naturlig
- Äkta
- Ren
- Färsk
- Färskpressad
- Lyx

Exempel på tillräcklig förklaring av säljande uttryck

Beteckningen "Extra fin ostkaka" kompletteras i direkt anslutning till det säljande uttrycket att den är "bakad med mer ägg, grädde och mandel än i vår ordinarie ostkaka".

Begrepp såsom "mycket", "mer" och "extra" bör alltid sättas i relation till något, till exempel företagets övriga liknande produkter eller liknande produkter på marknaden.

Andra förklaringar till säljande uttryck kan till exempel vara:

- Beskrivning av produktionsmetod
- Beskrivning av den väsentliga delen av produktionsmetoden som pekas ut i märkningen
- Beskrivning av recept
- Beskrivning av kritiska åtgärder i framställningen som kan påverka hållbarhetstiden
- Jämförande information mot andra produkter, exempelvis förklaring till mängder av ingredienser som påstås ge livsmedlet ett mervärde

Traditionell, original, klassisk och liknande uttryck

Om begreppet traditionell eller klassisk används i märkningen för att markera skillnaden mellan exempelvis tillverkningsmetod eller recept från metoder eller recept som är betydligt yngre, ska påståendet dels vara korrekt. Dessutom ska det framgå vad som är traditionellt eller klassiskt med just den produkten. Begreppet original kan ses som likvärdigt med en ursprunglig produktionsmetod eller ett recept. Om en produkt är märkt med original ska det inte ha genomgått någon avsevärd förändring i receptur eller produktionsmetod för att vara korrekt. Jämför artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

Det finns annan lagstiftning som i vissa fall reglerar användningen av säljande uttryck. Exempelvis regleras

hur ordet traditionell får användas för smör i förordningen om bredbara fetter. Se förordning (EU) nr 1308/2013.

Naturlig, naturprodukt, natur-

För att ett livsmedel ska kunna betraktas som naturligt eller som en naturprodukt måste det existera i befintligt skick i naturen eller endast ha genomgått minimal behandling.

Exempel på minimal behandling

Ett livsmedel som skalats, skivats eller rivits.

Ett sammansatt livsmedel kan aldrig i sig vara en "naturprodukt". Om uttryck som "innehåller naturliga ingredienser" används bör samtliga ingående ingredienser uppfylla kravet för "naturlig". Ett sätt att bedöma om uttrycket kan anses vara vilseledande eller inte, är att prova om uttryckets motsats kan användas för annat liknande eller motsvarande livsmedel. Bedömningen måste göras i varje enskilt fall. Jämför artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

För aromer finns kriterier som måste vara uppfyllda för att de ska få benämnas som "naturliga" enligt förordning (EG) nr 1334/2008 om aromer.

Förordning (EU) nr 1334/2008

Naturligt aromämne

Uttryck som "naturligt rik på" eller "naturligt högt innehåll" är näringspåståenden och regleras av förordning (EG) nr 1924/2006.

Näringspåståenden

Äkta, ren, riktig och liknande uttryck

För att bedöma om uttrycket kan anses vara vilseledande, kan i varje enskilt fall prövas om uttryckets motsats kan användas för annat, liknande eller motsvarande livsmedel.

Äkta, ren, riktig och liknande säljande uttryck kan bedömas som vilseledande om de används på livsmedel som har en föreskriven beteckning (skyddad beteckning), eftersom motsatsen inte får finnas. Det kan även vara aktuellt om livsmedlet har en vedertagen beteckning. Det vill säga att det är känt hos de flesta konsumenter vad beteckningen står för.

Exempel på vilseledande beteckningar

- Äkta honung
- Riktig apelsinjuice
- 100 % juice
- Äkta grädde
- Äkta vanilj*

*Se även exempel under rubriken Ingredienser som byts ut under avsnittet Uppgifter som ska åtfölja beteckningen

Färsk

Uttryck som "färsk" har i allmänhet inte någon klar betydelse och bör därför användas mycket restriktivt. Företaget bör kunna förklaras vad som menas. I stället kan uttryck som beskriver innebörden närmare användas, till exempel "dagsfärsk" kombinerat med tillverkningsdagens datum.

För vissa livsmedel utgör begreppet färsk en del av den korrekta beteckningen, såsom färskpotatis och färskost.

Färsk kan betyda olika saker för olika produktgrupper och vid olika inköpstillfällen. Det är också viktigt att rätt översättning används, när så är aktuellt. Exempelvis kan engelskans "fresh" många gånger översättas till "frisk" eller "icke fryst". Ett sätt att bedöma om uttrycket färsk kan anses vara vilseledande eller inte, är att prova om uttryckets motsats kan användas för annat liknande eller motsvarande livsmedel. Bedömningen måste göras i varje enskilt fall. Se artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

"Färsk grädd" eller "färsk mjölk" anses vara vedertaget för "grädd" respektive "mjölk" i form av kylvara, vilka till skillnad från UHT-behandlade produkter (Ultra hög temperatur) har en kortare hållbarhet.

Färskt kött, fisk och skaldjur

Färskt kött definieras i förordning (EG) nr 853/2004. Där står det att "färskt kött" är sådant kött som inte genomgått någon annan konserverande behandling än kylning, frysning eller djupfrysning. Det gäller även kött som är vakuumpförpackat eller förpackat i kontrollerad atmosfär.

Färska fiskeriprodukter definieras i samma förordning och anses vara färska när de är obearbetade, vare sig de är hela eller delade. Det gäller även produkter som har förpackats i vakuum eller i modifierad atmosfär och som inte genomgått annan behandling än kylning för att garantera hållbarheten. Färsk fisk omfattas även av handelsnormer som kontrolleras av Jordbruksverket.

EU:s handelsnormer för fiskeriprodukter

Färska räkor innebär att de kan vara kokta men inte frysta.

Färskpressad juice

"Färskpressad" är ett uttryck som inte säger något om kvaliteten eller åldern på produkten, vilken produktionsmetod som använts eller vilken behandling livsmedlet genomgått. I Livsmedelsverkets föreskrifter LIVSFS 2003:18 om fruktjuice och fruktnektar, står att fruktjuicer ska erhållas av färsk eller kyld frisk och mogen frukt.

Begreppet "färskpressad" har kommit att användas för en mängd produkter som tillverkats på olika sätt. Om termen "färskpressad" används så bör det finnas en förklaring vad som menas.

Övrigt om färskt

Begreppet färsk för färdiglagade rätter omfattar mat som exempelvis inte frysts eller konserverats.

Med färsk pasta menas vanligtvis den mjuka varianten av pasta med relativt kort hållbarhet, det vill säga inte pasta som torkats och är hård.

I vissa fall är uttrycket "färsk" vedertaget i märknings-sammanhang, som till exempel färsk frukt och färska grönsaker. I det fallet betyder det att frukten eller grönsakerna inte är bearbetade.

Det finns även fall när användningen av uttrycket färsk är reglerat.

Exempel där användningen av uttrycket "färsk" är reglerat

- Färskt fjäderfäkött enligt förordning (EU) nr 1308/2013.
- Färska ägg enligt förordning (EU) nr 1308/2013.

Nypressad, nygjord, nybakad

Begreppen beskriver något som tillverkats nyligen. Används exempelvis "nypressad" i märkningen ska det förklaras vad som menas. För att begreppen inte ska anses som vilseledande behöver tidsperioden mellan pressning och bäst före-dag vara begränsad och framgå av livsmedelsinformationen. Se artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

Lyx-

Uttryck som lyx- och liknande har i allmänhet inte någon klar betydelse och bör därför motiveras när de används. Andra uttryck som närmare beskriver vad som menas kan däremot användas.

Exempel på andra uttryck som kan användas i stället för "räksallad lyx"

Räksallad med extra mycket räkor jämfört med motsvarande produkt på marknaden. Det ska även framgå hur mycket extra räkor som ingår.

Lyx- och liknande uttryck kan anses vara vilseledande för produkter som endast uppfyller minimikraven för en föreskriven beteckning, eftersom alla produkter med denna beteckning måste uppfylla de fastställda kraven. Ett sätt att bedöma om uttrycket lyx kan anses vara vilseledande eller inte, är att prova om uttryckets motsats kan användas för annat liknande eller motsvarande livsmedel. Bedömningen måste göras i varje enskilt fall. Se artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

Rik på ..., ...-rik

Ett livsmedel får inte antydhas ha speciella egenskaper när i själva verket alla liknande livsmedel har sådana egenskaper. Se artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

Vilka näringspåståenden av typen "rik på" som är godkända att användas regleras i förordning (EG) nr 1924/2006.

Näringspåståenden

Super

Om uttrycket "super" används i märkningen av ett livsmedel bör det finnas en förklaring till vad som menas.

Exempel på förklaringar när uttrycket "super" används

- Supergod - nu med mer grädde
- Superstark - vi har använt stark chili
- Superkrispig - pajskalet är gjort av tunn filodeg

Det är för att konsumenten ska förstå vilka fördelar livsmedelet har i jämförelse med andra liknande produkter, vilket mervärde producenten anser att livsmedlet har. Se artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

När det kan uppfattas som att uttrycket "super" hänvisar till att livsmedelet är särskilt bra för hälsan blir det ett så kallat allmänt hälsopåstående enligt artikel 10.3 i förordning (EG) nr 1924/2006. Sådana påståenden måste alltid åtföljas av ett godkänt hälsopåstående.

Allmänna hälsopåståenden

Exempel på när "super" anses vara ett ospecifikt hälsopåstående som måste åtföljas av ett godkänt hälsopåstående

En müsli har beteckningen Supermüsli utan en förklaring till vad "super" står för. Övrig information på förpackningen antyder att livsmedelet är särskilt bra för hälsan. Till exempel genom att det finns ett påstående om hög fiberhalt.

Det är tillåtet att använda ett godkänt hälsopåstående på ett livsmedel även om alla andra liknande livsmedel har samma egenskaper.

Antydning om speciella egenskaper

Ekologiska livsmedel

Endast livsmedel som uppfyller kraven i förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter, får säljas som ekologiska. De ska genom hela framställningen omfattas av den särskilda kontroll som anges i den förordningen.

Utan ...,fri från ...

Huvudregeln är att de ingredienser som har använts vid tillverkningen av ett livsmedel ska anges i ingrediensförteckningen. Det finns alltså ingen anledning att dessutom ange vad som inte ingår i ett livsmedel. Uttryck av typen "utan ..." och "fri från ..." bör användas med stor försiktighet. I de fall de används bör de kunna motiveras sakligt och de måste också vara korrekta. Vissa så kallade "fri från" och "utan"-påståenden är reglerade i särskild lagstiftning.

Glutenfria, laktosfria och andra fri från-livsmedel

Näringspåståenden

Det är vilseledande att påstå att ett livsmedel är "utan ..." eller "fritt från ..." om alla liknande livsmedel har sådana egenskaper. Därför får uttrycken bara användas för ämnen som normalt finns i vissa typer av livsmedel. Om uttrycket används om tillsatser krävs givetvis att tillsatsen eller tillsatserna är godkända att användas i det aktuella livsmedlet. Att ange utan kontaminanter (främmande ämnen som till exempel dioxin), i märkningen för ett livsmedel, kan vara vilseledande eftersom det finns gränsvärden som gäller för alla livsmedel. Se artikel 7.1.c i förordning (EU) nr 1169/2011.

Exempel på vilseledande märkning

- "Utan färgämne" på saft, eftersom svensk saft inte får tillföras färgämnen enligt förordning (EU) nr 1333/2008.
- "GMO-fri" matolja, eftersom livsmedel med medveten inblandning av GMO ska märkas med uppgift om det enligt förordning (EG) nr 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Högst 0,9 procent av råvaran får vara GMO, utan att produkten behöver märkas. En förutsättning är att den GMO som oavsiktligt hamnat i produkten är riskbedömd och godkänd.
- "Utan tillsatser", om produkten i själva verket innehåller "carry-over tillsatser", som inte behöver märkas ut enligt artikel 20.b i förordning (EU) nr 1169/2011, och om de flesta liknande produkter inte heller innehåller tillsatser.

Grundregeln är som sagt att endast de ingredienser eller beståndsdelar som finns i den aktuella produkten ska anges i märkningen av ett livsmedel. Men i följande fall kan det vara motiverat att märka ett livsmedel med ingredienser som inte ingår:

a. Fri från-märkning

Det är tillåtet att påstå att ett livsmedel är fritt från ett visst allergen om påståendet är relevant för livsmedlet och om det uppfyller kraven för sådan märkning. Med relevant menas att livsmedlet har speciella egenskaper som gör att det skiljer sig från liknande livsmedel.

Glutenfria, laktosfria och andra fri från-livsmedel

Se även förordning (EG) nr 41/2009 om sammansättning och märkning av livsmedel som är lämpliga för personer med glutenintolerans.

b Utan-märkning

Sådan märkning kan vara motiverad om producenten kan visa att det finns liknande produkter på marknaden som innehåller ämnet eller ingrediensen som livsmedlet påstås vara utan. Om det finns risk att konsumenten blir vilseledd eller inte måste bedömas i varje enskilt fall utifrån aktuell produkt, marknadssituationen, konsumentperspektiv och övriga omständigheter som kan vara relevanta.

Bedömningen kan också förändras över tid beroende på hur marknaden ändras, till exempel antalet produkter som innehåller den aktuella ingrediensen. Den företagare som ansvarar för livsmedelsinformationen ska kunna visa att den aktuella produkten skiljer sig från andra liknande produkter på marknaden.

Exempel då "utan-märkning" kan vara relevant

En kryddblandning av viss sort har en ny receptur utan smakförstärkare. Eftersom andra kryddblandningar av samma sort innehåller smakförstärkare kan påståendet anses relevant. Detta är relevant så länge inte marknaden förändras.

Exempel då "utan-märkning" inte är relevant

En fryst fiskgratäng är märkt med uppgiften "utan konserveringsmedel", vilket inte är relevant information för denna typ av livsmedel. Frysning är en konserveringsmetod i sig varför konserveringsmedel är sällsynta i frysta produkter.

c. Nytt recept

I vissa fall kan det vara motiverat att informera om att ett livsmedel har "förändrats". Det gäller särskilt om receptet har ändrats så att ett livsmedel innehåller ett allergen som inte ingick tidigare. I andra fall kan det vara motiverat att påstå att livsmedlet har "förbättrats". Det handlar då främst om livsmedel som har tillverkats enligt nya recept och därmed är "bättre" än sin egen föregångare. Det är inte vilseledande att upplysa konsumenten om detta under förutsättning att det framgår vilken förändring som gjorts samt att det endast sker under en övergångsperiod. En rimlig övergångsperiod skulle kunna vara sex månader.

d. Märkning med näringspåståenden

Påståenden om att ett livsmedel är fritt från en viss typ av näringsämnen eller har reducerat energiinnehåll, till exempel "sockerfri", "energifri" och "fettfri" regleras i förordning (EG) nr 1924/2006.

Fritt från energi, fett, mättat fett, socker, salt

Livsmedelsverkets kostråd

Företagare får använda Livsmedelsverkets kostråd i märkning och marknadsföring av enskilda livsmedel under förutsättning att informationen inte vilseleder konsumenterna.

Förutsättningarna hittar du i en informationstext från Livsmedelsverket.

Information om användandet av Livsmedelsverkets kostråd

Senast uppdaterad 16 augusti 2019 Ansvarig grupp LK_Team Redlighet